

ב ל ק

ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר. (כ"ב כה)

לחצה את רגלו, לרמוז לו שלא ילך לקלל את ישראל. א)

תמת נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו. (כ"ג י)

בלעם הרשע לא רצה להיות חיי יהודי מאמין, רק נפשו חשקה למות מות יהודי נאמן, יען חיי יהודי אמתי אינה סוגה בשושנים, ורק

מ ע ש י ל מ ל ד

הוא ויודע הוא את הדרך ומעולם לא עלה על דעתי שיטה מן הדרך הישרה. ויאמר לו הסוחר, הוי אויל וסכל, כלום שייך לומר על בהמה הלשון „משכיל“? אפשר שהיא טובה מבהמות אחרות, אבל סרס בהמה היא, וכל זמן שהיא רואה דבר הנאות לתאותה, מתגברת עליה התאוה והולכת לרצונה, הי' לך לאחוז באפסר היטב ולא להניחה שתלך שובב ברצון לבה!

כן הדבר הזה ממש. באשר האדם מורכב מנפש שכלית ונפש בהמיו, ע"כ צריך הוא מאד להשגיח היטב בכל שעה ושעה על נפש הבהמית שלו, ולאחזה באפסר להנהיגה שלא תפיל גם את הסוחר, היא נפש השכלית, בתוך העמק, כמו שהעגלון צריך להשגיח על סוסו, וכשהאדם מסיח דעתו קצת, תיכף עושה הנפש הבהמית את שלה וממשיכה גם את הנפש השכלית לרשתה.

ואמר בצחות לשונו, בוא וראה, חנוני קטן מנהל ספר חשבונות ללקוחותיו, לדעת סכום הקפותיו, ואלו חשבונות של עולם, שמגיע לנצחיות, אין אנו מנהלים ספרי חשבונות כלל בזה העולם, והננו ממתנינים רק לעוה"ב, אבל שם כבר א"א יהי' לתקן, כי אין מעשה וחשבון בשאול אשר אתה הולך שמה.

ופעם אמר ע"פ משל, לאחד שלקח בהקפה בחנות, והחנוני קורא לו לבוא לחשבון והוא מסרב, סימן הוא שפשט את הרגל. המושלים ביצורם אומרים בואו חשבון, רוצים הם לשלם המגיע מהם, וזהו לאות על רצונם הטוב לשלם את חובם.

וכה הי' מפרש את הפסוק בתהלים קט"ו, מה אשיב לך כל תגמולוהי עלי. מי שלוקח בהקפה בחנות, אבל משלם קימעא קימעא, אע"פ שעדיין לא שלם כל החוב, אעפ"כ החנוני מקיפו טוב, מכיון שהוא רואה שמשדל לשלם. אבל אם עדיין לא התחיל לשלם את החוב הישן, איך ימלאנו לבו לבקש עוד הקפות?

וזהו שאמר דוד המע"ה, מה אשיב לך, אם כל תגמולוהי עלי, כלומר שכל מה שלקחתי בהקפה הוא לעת עתה עלי, שלא התחלתי עוד לפרוע חובי. א) בדברי מוסרו החרפים היה פונה גם לאוה"ע, וכה היו דבריו: בן ישראל שמצבו ברע מה הוא עושה? הולך לצדיק ומבקש שיברכהו, מתפלל לבורא עולם שיושיעו, לא כן דרכו של אחד משאר האומות.

קוצים וחתחתים זרועים בדרכו, ועליו להבליג על כולם, את זה הוא רשאי לעשות, ואת זה אסור לו לעשות, „את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו“. אבל לא כן המות, היהודי המאמין יודע, כי המות הוא רק מעבר מחיי שעה לחיי עולם, מאמין הוא בהשארת הנפש ובשכר ועונש, ובשכיל זה אין המות מפיל עליו אימה כ"כ, ולכן רצה בלעם למות מות ישרים כמוהו. „אבער עם איז ניט קיין קונץ צו שטארבען ווי א איד, דער גרעסטער קונץ איז אויס צו לעבען אלע יאהרען ווי א איד“ (ב).

מ ע ש י ל מ ל ד

כשבלק בן צפור מלך מואב פחד מישראל. לא ביקש מאת בלעם שיברכהו. אלא בקש שיקלל את ישראל. צא וראה עד היכן הרשעות מגעת — שלא ביקש ברכה לעצמו אלא קללה לזולת.

(ב) ופעם אמר על פרשת בלעם. שנביא הי', וחז"ל אמרו שבקשו לקבוע פרשת בלק בק"ש זכו, אר"י בר אבין משום דכתיב בה האי קרא. כרע שכב כארי וכלביא וגו' (ברכות י"ב ע"ב). ואעפ"כ לא נתנה לו בינה להתבונן בין פרשה לפרשה, כמו שנתנה לארון הנביאים, כבספרא. הובא בילקוט. וברש"י עה"כ ויקרא אל משה (ויקרא א') שההפסקות היו משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין. ובפרשת בלק אין אף הפסקה אחת. לא פתוחה ולא סתומה, המבדלת בין ענין לענין, אלא כל הסדר כולו בחדא מחתי מחתינהו בלי כל הבדל והפסק.

ופעם אמר בצחות לשונו, על מה שהעולם דואג ומיצר על מצב הפרנסה. „עם איז שווער צו לעבען, ניטא מיט וואס צו לעבען. ואני שואל אותם — און צו שטארבען איז דא מיט וואס?“

לכל זמן אמר החכם מכל אדם — עת ללדת ועת למות. לא אמר „עת לחיות“, כי החיים כה קצרים, השנים חולפות ועוברות כ"כ מהר, עד שלא נשאר זמן לחיות...

חותמו של הקב"ה אמת, אמרו ז"ל במס' שבת ד' נ"ה א'. ולדאכוננו לא רבים יחכמו להכיר באמתת החותם. והסבה לזה היא, כי האותיות מעשה פתוחי חותם מפותחות להפך, ומקבלות צורתן הנכונה רק לאחר שהדפיסו את החותמת על הגניר. רק יחידים שאיתמחו בקריאת האותיות המפותחות על החותם. יכולים לקרוא את המלה „אמת“ מעל גבי החותמת, רוב האנשים אינם יכולים לפענח את האותיות ההפוכות.

כן הוא הענין עם הבריאה כולה, השמים מספרים כבודו והארץ מלאה חסדו, ורק יחידי סגולה שומעים את הקולות ורואים מחזות ד' בבריאה. ההמון הפשוט מכיר רק אז בחותם, כשהניח חותמו על איזה דבר מוחשי וגשמי, הגתן למשש בידים.

אין כאלקינו — מי כאלקינו.

התשובה קדמה פה לשאלה, וללמדנו בא, שמקודם צריך בן אדם לנטוע